

2026, Vol. 7(3), 711-726
© The Author(s) 2026
Article reuse guidelines:
<https://dergi.bilgi.edu.tr/index.php/reflektif>
DOI: 10.47613/reflektif.2026.299
Article type: Research Article

Received: 06.12.2025
Accepted: 08.09.2026
Published Online: 27.10.2026

Seda Taş*

Yavaş Hareketi'nin Dönüşümü: Kapitalizm Karşıtlığından Yavaş Kapitalizme

The Transformation of the Slow Movement: From Anti-Capitalism to Slow Capitalism

Öz

Günümüzde hız kültürü, neoliberalizm ve tüketim kültürüyle iç içe geçerek küresel düzeyde yayılmaktadır. Kapitalist hız kültürü gündelik yaşamda bir konfor oluşturmaya birlikte toplumsal yaşamda ve ekolojik dengede olumsuz çıktılar üretebilmektedir. Bu olumsuz sonuçları eleştiren ve hızlı yaşam kültürünü değiştirmeyi amaçlayan yavaş hareketi bu çalışmanın konusudur. Çalışma hareketin kapitalist kültürü dönüştürmede ne ölçüde başarılı olduğunu sorgulamaktadır. Araştırma hareketin ilkelerini temsil eden temel metinlerin analizine ve ikincil literatür incelemesine dayanmaktadır. 1989 manifestosu metni, Petrini ve Padovani'nin metni, hareketin popülerleşmesini sağlayan Honoré'nin kitabı, slowfood ile cittaslow'un web sayfaları temel ilkeleri açıklamaları nedeniyle seçilmiştir. Ayrıca ikincil literatürde yer alan araştırmalar hareketin toplumsal etkilerinin değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Temel kaynaklardan hareketle temel prensipler belirlenmiş ve yapılan araştırmaların sonuçlarıyla bu ilkeler arasındaki tutarlılık sorgulanmıştır. Sonuçta yavaş hareketinin kapitalist hız kültürüne alternatif geliştirmekten çok, onu yerel şartlara uyarlayan politikalara dönüştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada bu süreci adlandırmak için literatüre bir katkı olarak yavaş kapitalizm kavramı önerilmiştir.

711

Abstract

Today, the culture of speed is spreading globally, intertwined with neoliberalism and consumer culture. While the capitalist culture of speed creates a sense of comfort in everyday life, it can also produce negative consequences for social life and ecological balance. The 'slow movement', which critiques these negative consequences and aims to transform the culture of fast living, is the subject of this study. This study examines the extent to which the movement has succeeded in transforming capitalist culture. The research is based on an analysis of key texts representing the movement's principles and a review of secondary literature. The 1989 manifesto, the text by Petrini and Padovani, Honoré's book—which contributed to the movement's popularisation—and the websites of Slow Food and Cittaslow were selected because they explain the movement's core principles. Furthermore, studies found in the secondary literature were utilised to assess the movement's social impacts. Drawing on these primary sources, the core principles were identified, and the consistency between these principles and the findings of the research was examined. Ultimately, it was concluded that rather than developing an alternative to the capitalist culture of speed, the Slow Movement has evolved into policies that adapt it to local conditions. As a contribution to the literature, the concept of 'slow capitalism' is proposed in this study to describe this process.

Anahtar Kelimeler

Yavaş Hareketi, Hız Kültürü, Yavaş Kapitalizm, Yavaş Yeme, Yavaş Şehir

Keywords

Slow Movement, Speed Culture, Slow Capitalism, Slow Eating, Slow City

* Bağımsız Araştırmacı, tas.seda@ymail.com, ORCID: 0000-0002-5366-5204.

Giriş

Günümüzde hız, gündelik yaşamın belirleyici unsurlarından biridir. Küreselleşme hızın etkilerini dünya çapında yaygınlaştırmaktadır. Sanayileşmeyle ortaya çıkan hız olgusu kapitalizm ve küreselleşmeyle bütünleşerek hız kültürünü ortaya çıkarmıştır. Dünya toplumlarının büyük bir bölümü kapitalist hız kültürünün içinde yaşamaktadır. Hız kültürü teknolojik gelişmelerin sonucunda gündelik yaşama birçok kolaylık getirmiştir. Hız kültürünün sosyal, psikolojik, ekonomik ve ekolojik birçok olumsuz etkisi de yaşanmaktadır. Bu çalışmanın konusu hız kültürünün neden olduğu olumsuzluklara karşı çıkan sosyal hareketlerden yavaş hareketidir.

Modern toplumdaki hızlı yaşam kültürüne yapılan eleştiriler yavaş hareketinin gelişiminde etkili olmuştur. Yavaş hareketi modernleşmeyle başlayan ve küreselleşme sonucunda dünyaya yayılan hız kültürüne karşı durmaktadır (Akman, 2018: 81). Honoré (2008: 61) New York Times'ın Yavaş Yeme Hareketini dünyayı etkileyen önemli düşünce hareketlerinden biri olarak kabul ettiğini aktarır. Yavaş hareketinin ortaya koyduğu düşünceler yavaş şehir, yavaş yeme, yavaş turizm, yavaş çalışma gibi birçok alanda uygulanmaktadır. Son yıllardaki gelişimi ve popülerliğiyle birlikte yavaş hareketi akademik açıdan da ilgi çeken bir araştırma konusu olmaya başlamıştır.

712

Akademik çalışmalar yavaş hareketini toplumsal hareket boyutuyla konu edinmektedir. Toplumsal hareketler sistemde değişiklik yapmayı ya da bir değişikliğe karşı çıkmayı hedefleyen kolektif eylemlerdir. Yavaş hareketi de kapitalizm ve küreselleşmeyle yaygınlaşan yemek yeme tarzı, ekonomik hayat, tüketim, ekolojik düzen, kent yaşamı, trafik, gazetecilik, moda ve tüketim gibi birçok alandaki kültürel kalıpları değiştirme arayışındaki bir toplumsal harekettir. Yavaş hareketinin eleştirileri modernliğin ve küreselleşmenin insanı mutsuz eden özelliklerine yöneliktir. Yavaş hareketi kapitalist kültürün olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için sistemde değişiklikler yapılmasını amaçlayan toplumsal hareketlerden biridir. Bu konuda başarılı olup olmadığı tartışılmaktadır. Yavaş hareketinin küreselleşme ve kapitalizme yönelik eleştirileri sistemde köklü değişiklikler önerir. Buna rağmen yavaş hareketinin önerdiği uygulamalar bireysel yaşam tarzı tercihleriyle sınırlı kalabilmektedir. Bu nedenle yavaş hareketi sisteme karşı gelme ve sisteme uyum sağlama çelişkisiyle karşı karşıya kalmaktadır. 20. Yüzyıla özgü yeni toplumsal hareketlerde görülebilen bu çelişki, yavaş hareketinin savunduğu düşüncelerin toplumsal yaşamdaki etkilerinin incelenmesini önemli bir araştırma konusu yapmaktadır. Özmen, Birsen ve Birsen (2016: 47) yavaş hareketinin küreselleşmeye başkaldıran ancak küreselleşme karşıtı olmayan bir hareket olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ünal ve Zavalı (2016) küreselleşme ve küreselleşme karşıtı hareketler olmasına karşın yavaş hareketinin küreselleştiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu tespitlere karşın hareketin dönüşümünün ne yönde olduğu ve nasıl kavramsallaştırılacağı tartışılmamıştır.

Bu çalışmada yavaş hareketinin hedeflediği toplumsal dönüşümü ne ölçüde gerçekleştirdiği sorgulanmaktadır. Öncelikle yavaş hareketinin temel ilkeleri ortaya konulmuştur. Ardın-

dan bu ilkelerin yavaş yeme ve yavaş şehir örneklerinde nasıl somutlaştığı değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda yavaş hareketinin kapitalist hız kültürüne karşı belirli tepkileri ortaya çıkardığı ancak zamanla kapitalizmle bütünleşen eğilimleri ürettiği anlaşılmıştır. Bu süreç Ertaş'ın (2004) kapitalizmin karşıt toplumsal hareketleri hem güçlendirdiği hem de sınırlandırdığı düşüncesine paraleldir. Bu çerçevede hareketin bu yönünü kavramsallaştırmak için yavaş kapitalizm kavramı önerilmektedir. Bu kavram yavaş şehir hareketinin kapitalist sistemle kurduğu gerilimli ilişkiyi açıklamaktadır. Bu yönüyle yavaş hareketi ve uygulamaları üzerine yapılacak yeni araştırmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Yöntem

Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden belge analizini temel almaktadır. Araştırmanın sorusu yavaş hareketinin temel ilkelerini hayata geçirip geçiremediğidir. Bu doğrultuda ilk olarak hareketin gelişiminde önemli olan metinler incelenerek temel değerler ve ilkelerin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. İkinci olarak bu temel ilkelerin toplumsal yaşamdaki karşılığı değerlendirilerek amacıyla da literatürdeki araştırmaların sonuçlarından yararlanılmıştır.

Araştırma kapsamında metinler amaçlı olarak seçilmiştir. İlk metin 1989 Yavaş Yeme Manifestosu'dur (Slow Food, 1989). 1987'de Portinari'nin yazdığı tek sayfalık metin. 1989'da 15 ülkenin imzasıyla yavaş yemenin uluslararası nitelik kazanmış manifestosuna dönüşmüştür. Tek sayfalık kısa bir metin olmasına karşın ilk metin ve imzalanan uluslararası belge olması nedeniyle önemlidir. Hareketin belli başlı ilkelerini içermektedir. Araştırmada incelenen bir diğer metin Petrini ve Padovani'nin 2005 yılında basılan *Slow Food Revolution: A New Culture for Eating and Living* adlı metindir. Bu metin hareketin tarihsel gelişimini açıklayan bir belge niteliğindedir. Hareketin kurucusu kabul edilen Carlo Petrini'nin gazeteci Padovani ile yaptığı bir söyleşiden oluşuyor. Metin hem tarihsel süreci hem de temel ilkelerinin değerlendirilmesi açısından önem taşır. Araştırmada incelenen üçüncü metin ise Honoré'nin *In Praise of Slowness: Challenging The Cult of Speed* adlı kitaptır. Hareketin dünya çapında tanınırlığa kavuşmasında etkili olduğu kabul edilir. Otuzdan fazla dile çevrilmiştir. Metinde yavaş hareketi alternatif bir yaşam tazi olarak formüle edilmektedir. Bu metinlerin yanında yavaş yeme hareketinin web sayfası (www.slowfood.com/) ve yavaş şehir hareketinin web sayfası da (www.cittaslow.org/) kaynak olarak kullanılmıştır.

Bu metinler hareketin felsefesinin ve ilkelerinin anlaşılmasında temel belgeler olarak kullanılmıştır. Yavaş hareketi hakkında birçok belge ve kaynak bulmak mümkündür. Ancak hareketin gelişimindeki rolleri ve yaygınlıkları dikkate alındığında bu çalışmalar öne çıkmaktadır. Ayrıca kaynak çeşitliliğinin yaratacağı dağınıklığı gidermek ve analizi kolaylaştırma amacıyla böyle bir sınırlandırma yapılmıştır. Bu kaynakların yanında literatürdeki araştırmalardan da yararlanılmıştır. Bu araştırmalar hareketin günümüzdeki somut yansımalarının yorumlanmasına katkı sağlamaktadır.

Hız Kültürü, Kapitalizm ve Yavaşlığın Anlamı

Modern toplumun temelleri sanayileşme, kentleşme, kapitalizm ve üretim gibi süreçlerle açıklanır. Bunların yanında hız olgusu da modern toplumların önemli özelliklerindendir. Giddens'a göre (1994: 12-13) değişimin hızı modernliği önceki geleneksel toplumlardan ayıran bir özelliktir. Ritzer (2014: 74) ise fast-food gibi hızlı beslenme biçimlerini modern hızlı yaşamın gerektirdiği ihtiyaçlarla açıklar. Ritzer (2014) toplumun McDonalddlaşma sürecinin getirdiği standartlaşma ve verimlilik gibi olguları hız ile ilişkilendirir. Hız olgusunun yeterince tartışılmadığını savunan Rosa (2022: 17) sosyal hızlanma kavramını önerir. Ona göre sosyal hızlanma modernliğin önemli özelliklerindendir.

Hız kültürü kapitalist sistemle bir arada değerlendirilmelidir. Çünkü kapitalizmin kâr arayışı teknolojik gelişmelerle birlikte hızlı kâr arayışıyla özdeşleşmiştir. Baudrillard'a (2010: 223) göre ise hızlandırılmış ilişki üretimi olarak gördüğü modern ilişki biçimleri tüketim kültürünün bir sonucudur. Hızlı üretme ve tüketme modern ekonomik sistemin temel araçlarından biri olmuştur. Bu kültürde uzun süre çalışmak zorunda kalan bireyler daha çok üretmeye ve tüketmeye zorlanmaktadır (Özmen, Birsen ve Birsen, 2016: 38). Tomlinson (2007: 39) hız kültürünün kapitalizmle bu ilişkisini ilerici mühendislik kavramıyla açıklar.

Zamanın hızlanmasının bireyselliğin artması, ortak hareket etmenin önemsizleşmesi gibi birçok sonucu vardır (Urry, 2015: 322). Ritzer'e göre hızlı üretim tüketiciler açısından ürüne hızlı ulaşma, işçiler açısından ise daha hızlı üretme gibi faydaları olmasına karşın hızlı üretim sürecinde "müşterilerin ve işçilerin insanlıktan çıkarılması gibi akıldışlıklar ortaya çıkar" (2014: 74). Urry'e göre ise modernlik sonrasında 'hız kapitalizminin büyümesi, insanların karmaşık kitapları başından sonuna kadar okuyacak denli yoğunlaşmalarını ve tahammül göstermelerini giderek olanaksız hale getirmektedir' (2015: 43). Hız kültürünün yayılmasıyla 'an'ı fark etmeden yaşamak kentsel yaşamın özelliklerinden biri olmaya başlamıştır (Karakurt Tosun, 2013: 234). Hızlı yaşam insanların hayattan zevk aldıkları anların da gözden kaçmasına neden olabilmektedir. Acelecilik çoğu şeyin üstün körü yaşanmasına neden olmaktadır (Honoré, 2008: 9-11). Bauman (2006: 26-32) zaman/mekân sıkışmasıyla ortaya çıkan hareketli ve hızlı olmanın bireyler arasındaki kutuplaştırıcı etkileri ve yerel kültürü yok eden yönleri üzerinde durur. Seçkinler mekân üzerinde hızlı hareket edebilirken yoksullar mekâna bağlı kalırlar. Hızlanma yerel kültürlerin özgün yerel özelliklerini tehdit eder.

Hız kültüründe her anımızı doldurmamız ve vaktimizi en iyi şekilde değerlendirmemiz gerektiği anlayışı benimsetilmeye çalışılmaktadır (Honoré, 2008: 120-121). Hızlı olmak yetenekli, üstün performansı ve zekayı simgelemektedir (Gottschalk, 1999: 312). Hızlı olmanın, zamana ayak uyduramama ve zamanın gerisinde kalma anlamını taşıdığı düşüncesi yaşamın her alanında karşımıza çıkmaktadır (Güven, 2011: 113). Hız kültüründe yavaşlık ağır hareket etme, uyuşukluk, tembellik, plansız hareket etme gibi kavramlarıyla özdeşleştirilmektedir. Bu düşüncenin altında günümüz yaşam tarzında işleri yapma yollarının keyif alma yerine haz almayı koyduğu düşüncesi vardır. Hıza ayak uyduramamak ve teknolojiyi reddede-

rek toplumdan kopmak gibi değerlendirilir. Hız kültüründe ‘yavaşlık, başarısızlığı, eksikliği, altta kalma halini, yetersizliği, zayıflığı’ ve güçsüzlüğü çağrıştırmaktadır (Gottschalk, 1999: 312). Hız kültüründe yavaş hareketi de uyuşukluk, tembellik, hayattan soyutlanma, yüzeysel düşünme vb. ile özdeşleştirilmektedir.

Hız kültüründe yaygınlaşan bu olumsuz tanımlara karşın yavaşlama günümüzde giderek olumlu çağrışımlar yapan bir kavram olmaya başlamıştır. Bu açıdan hız, kapitalist kültürün ana unsurlarındandır ve hızın olumsuz sonuçlarından etkilenmemek için anda kalmak gerekir. (Tomlinson, 2007). Anda kalmak ise yavaşlamakla mümkündür. Yapılan şeyleri hızlı yapmaktan ziyade onları doğru hızda yapmak önemlidir (Honoré, 2008: 277). Yavaşlamakta amaç bireylerin hayattan keyif almasıdır (Demir, 2018: 204). Yavaş yaşam insanın kendi hayatının yönetimini eline alması, kendi hayat tarzı hakkında belirleyici olabilmesini ifade etmektedir. Önemli olan kişinin kendi ihtiyaçlarını kendisinin belirleyebilmesidir (Şimşek, 2016: 87-89).

Günümüz toplumlarında yavaşlığın her iki anlamına dayanan yapıların var olması hız, kapitalizm ve yavaşlık arasındaki gerilimli ilişkiyi yansıtır. Bu ilişkinin anlaşılması yavaş hareketinin kapitalist hız kültürü karşısındaki konumunun yorumlanabilmesi için çözülmesi gereken bir noktadır. Bu tartışmanın yürütülebilmesi için yavaş hareketinin gelişimini ve temel prensiplerini değerlendirmek gerekir. Çünkü yavaşlama ve yavaş hareketi basit bir tepki değil kapitalist sisteme yönelik köklü bir karşı çıkmadır.

Yavaş Hareketinin Gelişimi ve Temel Prensipleri

Hız kültüründe ortaya çıkan olumsuzluklar yavaşlama ve sade yaşam sürme arzusunu arttırmaya başlamıştır. Gündelik yaşamda bireylerin talepleri ile ortaya çıkan yavaşlama arzusunun ardında küresel bir yavaş yaşam hareketi yer alır (Ak, 2017: 885). Yavaş hareketi gündelik yaşamdaki hız kültürüyle birlikte ortaya çıkan hızlı yaşama, standartlaşma, sürekli hareket halinde olmayı gerektiren yaşam tarzına karşıdır. Yavaş hareketi küresel hız kültürüne karşı yerel tepkiler şeklinde gelişmektedir. Özellikle yavaş yemek, yavaş medya, yavaş gazetecilik, yavaş şehir ve yavaş seyahat sıklıkla gündeme gelmektedir.

1986 yılında Carlo Petrini tarafından hızlı yeme kültürünün globalleşmesine karşı çıkmasıyla Yavaş Hareketi başlamıştır. Petrini İtalya’da McDonald şubesinin açılmasına tepki göstermiştir. Yavaş yeme hareketi fast-food gibi hızlı yeme tarzlarına karşı yerel yemek kültürünü korumaya çalışır. Hareket küresel yemek kültürünün yerel yemek kültürünü yok etmesini engellemeyi amaç edinmiştir. Geirt Belhensen 1999’da yavaş gezegen vizyonu ile yavaş yaşamın öğretilmesinin gerektiğine dikkat çekmiştir. Carl Honoré’nin 2004 yılında Yavaşlığa Övgü kitabının yayınlanmasıyla hareket bir akıma dönüşmeye başlamıştır. Günümüzde birbirinden farklı alanlarda yavaş felsefesinin etkileri görülmektedir.

Yavaş hareketi toplumsal yaşamın ve kültürün her boyutunda yavaşlamayı tavsiye eder. Yani yaşamı sindire sindire yaşamak, hayattan zevk almak anlamlarına gelir. Yani sıra insanı, toplumu, kültürü, çevreyi oluşturan değerleri koruyan bir yaşam tarzını idealleştirir. Yavaş

yaşam tarzında tüketmekten çok dönüştürmek ve geri dönüşüm kavramları ön plana çıkmaktadır (Özmen, Birsen ve Birsen, 2016: 46). Zamanın esiri olmayıp onu yöneten olmak gerekmektedir (Honoré, 2008: 51). Her şey daha insanca ve daha sakin bir şekilde yapılmalıdır. Yavaşlıkta amaç uygarlık yerine doğanın tercih edilerek tadına vararak, huzur içinde yaşamaktır (Keskin, 2012: 90). Temel hedefi hız odağında örgütlenen küresel tüketim kültürünün doğadan uzak yaşam tarzının olumsuzluklarından uzaklaşabilmektir (Ünal ve Zavalı, 2016: 894). Bu nedenle hız kültürüne dayalı yaşam tarzını dönüştürmeyi amaçlar.

Yavaş hareketinin hız kültürüne olan temel eleştirisi hızın bireylerin anı yaşamalarını engellemesidir. Yavaş yaşam anın önemini vurgulamakla kalmamakta aynı zamanda bilinçli bir yaşamı amaçlamaktadır. Yani yavaş yaşamın temelinde daha anlamlı alanlara yer açıp pek çok şeyi sindire sinire yapabilmek yer almaktadır (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 13). Aslında yavaş yaşam bilinçli yaşamakla ilgilidir. Farkındalık duyular, zihin ve bedensel farkındalığı içine almaktadır. Nitelikli yaşamak, yavaş hareketinin bir diğer özelliği olan derin düşünmeyi gerektirir. Düşünme dünyanın iyiliği için bilinçli kararlar almayı sağlar. Pek çok insan için yavaşlama hayatı daha doğru bir şekilde deneyimleme fırsatı sunmaktadır. Bu fırsatları değerlendirebilen insanlar daha başarılı ve mutlu olabilmektedir. Bu nedenle yavaş hareketi meşgul ve hızlı olmayı başarılı olmanın ölçüsü olarak göremez. Nicelikten ziyade nitelik önemlidir.

Yavaş hareketinde dengeli olmak önemli bir ilkedir. Hızlı olmak gerektiğinde hızlı, yavaş olmak gerektiğinde yavaş olunmalıdır. Önemli olan doğru hızda yaşamaktır. Teknolojinin olumsuz etkilerine karşı çıkarken olumlu yönlerini kullanabilmek bir denge unsurudur. Derinlemesine düşünürken kendini toplumdan soyutlamamak bir diğer denge unsurudur. Altyapısında, dengeli ve sürdürülebilir bir yaşam söz konusudur (Özür, 2016: 163). Yavaş hareketinde bir diğer önemli prensip insan odaklı olmaktır. Yavaş hareketi insan odaklı olduğu için yaşamın her alanıyla ilişkilidir (Özür, 2016: 163). Öncelikli amaç insanın mutlu olması ve kaliteli yaşamasıdır. Mutluluk doğal yaşamla özdeşleştirilir. İnsanın mutlu olması doğal yaşamla mümkün olduğu fikri hakimdir. Doğallık özellikle de insanın doğasıyla uyumu önceliklidir (Güven, 2011: 113). Yavaşlamak hayatı daha derinden yaşamak çevremizle, kendimizle derin ilişkiler kurmak aynı zamanda tatmin olmuş, kaliteli bir yaşam sürmek anlamı taşımaktadır.

Yavaş hareketinde bireysel ve kültürel farklılıklar önemlidir. Kültürel farklılıkların ve kimliklerin bir arada yaşayabilmesi esastır. Homojenleşme ve küresel kültürün Amerikan kültürünün etkisi neticesinde standart hale getirilmesiyle farklılaşmalar giderek azalmaktadır (Özmen, Birsen ve Birsen, 2016: 39). Küresel kapitalizm farklılıkları ve yerel kültürü standartlaşmaya zorlamaktadır. Standartlaşma, aynılışma ve beraberinde yaşanan hızlanma, aile ilişkileri, sosyal faaliyetler, yemek kültürü, turistik seyahatler, giyim ve moda gibi birçok alanda etkisini göstermektedir. Toplumdaki değişimlerin hızlı bir şekilde gerçekleşmesi eski alışkanlıkların ve pek çok kültürel değer geride kalmasına neden olmaktadır (Özmen, Birsen ve Birsen, 2016: 40).

Kültürel farklılıkların yaşatılması yerellik tartışmasıyla ilişkilidir. Yavaş hareketi yerelliğin korunmasını amaçlar. Kapitalizmin küreselleşmesi kültürleri birbirine benzemeye zorlamaktadır. İnsanlar aynı marka kıyafetleri giyip aynı teknolojileri kullanıp aynı yemekleri yiyebilmektedir. Bu gelişmeler tüketim kültürünün yayılmasına, hayat tarzlarının tekdüze olmasına, yerel kültür ve kimliklerin zayıflamasına neden olmaya başlamıştır (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 6). Yavaş hareketinin yerel kültürü koruması küresel kültürün tamamen reddedilmesini gerektirmez. Küresel kültürün sınırlandırılması ve yerelin sürdürülmesi amaçlanır. (Servon ve Pink, 2016: 332).

Yavaş hareketi doğal yaşamın ve ekolojik dengenin korunmasını da amaçlar. Yavaş hareketi hız kültürünün sonuçlarını insanlığı ve ekolojik dengeyi tehdit edecek boyutlarda olduğunu savunur (Atilla, 2023). Kapitalizmin doğal çevreyi tehdit eden etkilerinin azaltılması gerekir. Doğal kaynakların hızlı tüketimi ekolojik felaketlere neden olabilir. Artan nüfus, sanayileşme ve aşırı tüketim ekolojik dengeyi bozmaya başlamıştır. Ekolojik dengedeki bozulma toplumsal yaşamı ve insan sağlığını tehdit edecek boyuttadır. Yavaş hareketi doğal kaynakların daha az tüketildiği sürdürülebilir üretim ve tüketim anlayışlarıyla paralel düşüncelere sahiptir.

Yavaş Kapitalizm: Hız Kapitalizminde Yavaş Yaşamının İmkânı

717

Artık hız bireylerin yaşamlarını belirleyen önemli bir faktör olmuştur. Hız bireyler üzerinde baskı uygulayan onlara boyun eğdiren bir kültürel yapı oluşturmaya başlamıştır (Ansay, 1994: 46, akt. Gottschalk, 1999: 312). Ancak hız kültürünün ya da hızlanmanın toplumsal etkileri yeterince formüle edilememiştir (Tomlinson, 2007: 5). Rosa (2022: 15-20) klasik dönem sosyologlarının teorilerinde hız konusunda fikirler bulunmasına karşın daha sonraki çalışmalarda ihmal edildiği düşüncesindedir. Bu ihmale karşın hızın günümüz toplumlarındaki etkisi artarak devam etmekte ve hız karşısı yavaş hareketleri gelişmektedir. Bu tepkiler küreselleşmenin etkilerine karşı yerel bir tepki şeklinde ortaya çıkmıştır. Küresel kapitalist kültürün yerel kültürleri yok eden etkilerine karşı Slow Food (Yavaş Yemek) ve Cittaslow (Yavaş Şehir) gibi bazı yerel gruplar tarafından yeni yaşam tarzlarını arayan sosyal hareketler gelişmiştir (Sağır, 2017: 50). Bu sebeple yavaş hareketi, kapitalizme ve küreselleşmeye karşı çıkan eleştiriler yapar.

Yavaş hareketini kapitalizme tamamen karşı bir hareket olarak değerlendirmek doğru olmamaktadır. Kapitalizm pek çok alanda bizi hızlı üretmeye, tüketmeye, çalışmaya ve yaşamaya zorlarken doğayla, hayatla doğru bağlantılar kurmamızı engelleyebilmektedir. Bu engelleri dile getiren yavaş hareketi hayatın içinde olmayı hayatla daha doğru bağlar kurmayı hedeflemektedir (Honoré, 2008: 279-280). Yavaş hareketi küreselleşmeyi tamamen reddetmez. Aksine tüm dünyanın sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal alanlarda yoğun bir etkileşime girdiğini kabul etmektedir. Aynı zamanda küreselleşmenin kültürel değişim üzerindeki olumsuz etkisini de vurgulamaktadır (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 7-8). Eğer yavaş hareketinin amacı, Honoré'nin dikkat çektiği gibi (2008: 17), daha ziyade kapitalizmin insancıl tarafını ön

plana çıkarmaya çalışmak ise kapitalizmi ve hız kültürüne köklü bir eleştiri sunduğu düşüncesi tartışmalıdır. Ancak yavaş hareketinin yavaşlık odağındaki eleştirileri köklü bir kapitalizm ve modern toplum eleştirisi barındırır. Burada karşılaşılan çelişki yavaş hareketinin sistemi değiştirme amacının ne ölçüde gerçekçi olduğudur. Fikirselle yapısı itibarıyla kapitalist sisteme karşı düşünceler geliştiren yavaş hareketi pratik uygulamalarda kapitalist sistemle bütünleşme sorunuyla karşı karşıyadır.

Tüm bu tartışmalarda yavaşlığın nasıl tanımlandığı önem kazanır. Yavaş hareketinde bahsedilen yavaşlık; sakin, dikkatli, açık, sessiz, sezgisel, aceleci olmayan, sabırlı, kaliteli anlamlarına gelmektedir (Honoré, 2008: 15). Bu tanımlamalara göre yavaş hareketi yavaşlığa olumlu bir anlam verir. Yavaş hareket etmek akıllı, ağırbaşlı ve erdemli olmayı da kapsar. Yavaşlığa yüklenen bu anlamlar yavaş hareketinin temel ilkelerine de yansır. Buna karşın yavaşlığın toplumsal yaşamdaki yansımaları karşıt bir dirençle karşılaşır. Bu direnç kapitalizmin tarih boyunca karşıtlarına karşı geliştirdiği bir reflektir. Bu refleks karşıtlarına belirli bir alanda yaşama, kendini gerçekleştirme imkânı verirken serbest piyasanın tüketim normuna uymaya zorlar. Kapitalist sistem bu refleksi farklı hareketler için de geliştirir. Örneğin Misleh (2022: 2040) alternatif gıda ağları üzerine yaptığı çalışmada tartışmanın iki farklı yönde tıkandığına dikkat çeker. Bir yön alternatif gıda ağlarının piyasanın dışında var olduğu düşüncesidir. İkinci yön ise bu ağları neoliberalizmin belirlediği düşüncesidir. Yavaş kapitalizm kavramı, yavaş hareketi örneğinde, karşıt hareketlerin kapitalizm eleştirilerini korurken küresel kapitalizmin etkisinden kaçamayacağına dikkat çeker. Paralel bir şekilde Thompson ve Kumar (2021: 318) yavaş yeme ağının politik görüşleriyle girişimcilik söyleminin iç içe geçtiği yönünde bir analiz yapmışlardır.

Bu bağlamda kapitalist sistem ile yavaş hareketi arasındaki ilişki taraflardan birinin kazandığı bir mücadele değildir. Yeni bir sentezin ortaya çıktığı gerilimli bir ilişkidir. Kapitalizmin günümüzdeki temel özellikleri aşırı tüketim, küreselleşme, hız, neoliberal politikalar. Kapitalist sistem, karşıtlarını tüketim döngüsüne uyum sağlamaya zorlar. Böylece karşıtlarından da kar eden bir mekanizma kurar. Yavaş hareketinin idealleri, davranış biçimleri, yaşam tarzı vb. kapitalist tüketim döngüsüne dahil edilerek yavaş hareketi var olur. Yani kapitalizm yavaşlar ama sermaye sahibine kar üreten tüketim sürdürülür. Bu tüketim döngüsü de yavaş hareketini temel prensiplerinden uzaklaşmaya zorlar. Bu çalışmada bu gerilimli ilişki yavaş kapitalizm olarak adlandırılmaktadır. Yavaş kapitalizm tüketimin yavaşladığı ama yavaş yaşam tarzının kapitalist üretim-tüketim döngüsüne dahil olduğu bir sistemi tanımlar. Yani yavaş hareketinin idealleştirdiği yaşam tarzının pazarlanan bir metaya dönüştüğü bir duruma ifade eder. Yavaş kapitalizm kavramı sistem karşıtı çevre hareketleri, yeşil kapitalizm, etik tüketim, doğa dostu yaşam gibi kavramların açıklayamadığı bir boyuta odaklanır. Bu kavramlar çoğunlukla çevreyi merkeze alan klasik kavramlardır. Kavramların odağı kapitalist sistemin çevreye verdiği zararlardır. Yavaş kapitalizm kavramı ise kapitalist sisteme karşı çıkan toplumsal hareketlerin sistemle ilişkisini kavramsallaştırmaktadır. Ayrıca sistemle ilişkinin kapitalist sistem lehine dönüştüğünü ifade etmektedir.

Bu çelişkili ve gerilimli durum yavaş yeme ve yavaş şehir örneklerinde de karşımıza çıkar. Bu kapsamda yavaş kapitalizm, yavaş yeme ve yavaş şehir örnekleri üzerinden değerlendirilebilir.

Yavaş Kapitalizmin Yeme Kültürü: Yavaş Yeme Hareketi

Kapitalist hız kültürünün beslenme kültürüne yansımaları en somut haliyle fast-food tarzı beslenme ve yemek şirketlerinin küreselleşmesinde somutlaşır. Fast-food, beslenmeyi sadece vücudun ihtiyaç duyduğu gıdaların alınmasına indirger. Bununla birlikte bu beslenme biçiminin ne ölçüde sağlıklı olduğu tartışmalı bir durumdur. Ayrıca yemek şirketlerinin küresel ölçekte yayılması beslenme üzerinden kar elde etme çabalarının küreselleştiğinin kanıtıdır. Yavaş yeme hareketi hız, tüketim ve kar odaklı küresel kapitalist fast food zincirlerine karşı 1986'da İtalya'daki protestolarla başlamıştır. Paralel olarak Portinari'nin yazmış olduğu metnin 1989'da 15 ülke tarafından imzalanmasıyla hareket resmî bir statüye kavuşmuştur.

Hareketin günümüzdeki uygulamaları kuruluş dönemindeki eleştirel karşı koyma çabasının kalite, sürdürülebilirlik, yerel kültürü koruma yönünde dönüştüğünü göstermektedir. Ark of Taste, Presidia, Terra Madre, Earth Markets gibi uygulamalar yavaş hareketin popüler örneklerini temsil etmektedir. Ark of taste gıda mirasını korumak amacıyla yerel gıdaların sertifika ile kayıt altına alınmasını amaçlar. Presidia, geleneksel üretim biçimlerini yeniden canlandırmayı amaçlar. Terra Madre uygulamaları yerel topluluklar arasında küresel bir ağ kurmaya çalışır. Earth market uygulamaları ise biyolojik çeşitliliği koruyan sürdürülebilir tüketim çalışmalarına odaklanır. Burada izlenen stratejiler klasik karşı çıkış söylemini kaliteli ürün, küreselleşme ve piyasalaşma söylemine dönüşmektedir.

Bu çelişkiye karşın yavaş yeme hareketi ne yememiz gerektiğini, nasıl alışveriş yapmamız gerektiğini düşündürme arzusundadır (Schneider, 2008: 398). Yerel eylemlerle adından söz ettiren yavaş yeme hareketi özellikle sosyal medya ve internet üzerinden örgütlenmektedir. Belirli bir liderinin olduğunu söylenemez. Hareket daha çok bir anlayış olarak yaygınlaşmaktadır. Bu örgütlü tepkilerin yanında hareketin görüşleri kitaplar, sosyal medya, web siteleri vb. aracılığıyla yayılmakta ve bireylerin gündelik yaşamlarında uyguladıkları pratiklere dönüşmektedir. Yavaş yemek, yerel yemek kültürünü yaşatmayı, sağlıklı beslenmeyi, doğayla uyumlu yaşamayı, beslenmeyi, sosyalleşmeyi ilke edinmiştir. Küresel kapitalizmin tek tipleşen yemek alışkanlıklarına, mekânlarına, anlayışına, standardizasyona karşı bir duruş sergilemektedir (Ünal ve Zavalı, 2016: 896). Bunu başarmak için de geleneksel yemek kültürünü korumayı hedeflemekte ve yerel toplum odaklı bir yapıyı geliştirmeyi amaçlamaktadır (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 8). Yerel lezzetlerin gelecek nesillere aktarılması ve kültürel farklılıkların korunması akımın en önemli ilkelerinden biridir (Leitch, 2013). Yavaş yemek hareketinin felsefesi eko-gastronomiye, yani gıdanın nasıl üretildiğini, nasıl dolaştığını ve nasıl tüketildiğini sorgulayan bütünsel bir anlayışa dayanmaktadır (Miele, 2008: 136).

Petrini ve Padovani (2012) yavaş yemenin iyi, temiz ve adil olmak üzere üç boyutla açıklar. Gıdanın iyi olması yemeklerin lezzetli, taze, organik, geleneksel, kaliteli olmasıdır (Mayer ve Knox, 2006: 324; Numanoglu ve Güçer, 2018: 13). Temizlik boyutu, endüstriyel üretime dayanmayan yöresel ve ekolojiyle barışık üretim süreçleri idealleştirir (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 18; Numanoglu ve Güçer, 2018: 13). Adil olması ise çalışanları sömürmeyen üretim yöntemlerinin kullanılması ve emeklerinin karşılığını almasını içermektedir (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 18-21). Schneider (2008) bu üç boyutun yavaş yeme hareketinin temel tezlerinin oluşturulmasındaki rolünü vurgular. Bu üç özelliğe yavaş hareketinin sosyalleşmeye verdiği önem de eklenebilir. Yemek en önemli sosyalleşme yollarından biridir. Arkadaşlar veya aile ile yenen yemeklerin yerini yalnız, çalışırken ya da internette veya televizyon karşısında bir şey izlerken yenilen yemeklere bırakması eleştiri konusudur (Honoré, 2008: 56-57). Petrini ve Padovani de (2012) hızlı yemenin sohbeti, kişiler arasında iletişimi ve duyuşal zevkleri engellediğine dikkat çekerler.

Bu idealler bağlamında yavaş yeme hareketinin yerel yeme kültürünü teşvik ederek kapitalist sisteme alternatif üretip üretmediği tartışmaya açıktır. Daha önce de dikkat ettiğimiz gibi hareketin güncel uygulamaları bu yorumları güçlendirecek niteliktedir. Birçok araştırma yavaş yeme hareketinin liberal ekonomik sistemin hakimiyetini sürdürdüğüne dikkat çeker (Thompson ve Kumar, 2021: 318). Yemek kültüründeki çeşitlenme demokratik kapsayıcılığı desteklediği gibi sınıfsal farklılıkları da meşrulaştırır (Johnston ve Baumann, 2007; Kinley, 2012). Yavaş yemenin moda haline gelmesi ve markalaşması da bu meşrulaştırmaya paralel işlev görür. Bu markalaşma yavaş yemenin özellikle turistler için yerel bir tüketim tarzı olarak pazarlanmasıyla sonuçlanmaktadır. Yavaş yemenin markalaşarak ticarileşmesi onu kapitalist sistemle uyumlu hale getirmektedir. Yavaş yeme kapitalist sistemi dönüştürmekten çok onu yavaşlatarak yeniden üretmektedir. Bu dönüşüm yavaş yeme hareketinin kapitalizme yaptığı köklü eleştirileri zayıflatmaktadır. Simonetti (2012: 183) yavaş yeme hareketinin kapitalizm eleştirilerini modern öncesi bir toplumu idealleştirdiğini ve tarihsel gerçeklikten yoksun olduğunu eleştirisini yapar.

Bu değerlendirmeler yavaş yeme hareketinin kapitalist sistem ile yaşadığı gerilimi göstermektedir. Misleh (2022: 1040) alternatif gıda sektörlerinin sistemle ilişkisini incelediği çalışmada araştırmaların piyasalaşma ile yerelleşme arasında yaşanan ikilemde tıkanıp dikkat çekerek bu ikilemi aşmaya çalışır. Yaşanan bu gerilimin nasıl değerlendirileceği önümüzdeki en güncel problemidir. Bu çalışma yavaş kapitalizm kavramıyla hareketin sistemi dönüştürmekten çok ona uyum sağlayan yönlerinin ağırlıkta olduğunu vurgulamaktadır. Yani yavaş yeme hareketi yavaş kapitalizmin bir boyutunu oluşturmaktadır. Yerel yavaş yeme türleri nostaljik bir moda gibi gelişmektedir. Yavaş yemenin idealleştirdiği yemek kültürü kendi pazarını oluşturarak kapitalist üretim-tüketim döngüsüne uyum sağlamaktadır. Bu süreç ortaya çıkış manifestosunda kapitalist üretim ve tüketim süreçlerine karşı çıkan hareketin güncel politika ve stratejilerinde de görünür hale gelmektedir. Güncel politika ve stratejilerde (Slow

Food, 2026) ürünlerin standartlaştırılması ve sertifikalandırılması gibi uygulamalar kapitalist tüketim süreçlerine uyum sağlamanın bir aşaması olarak değerlendirilebilir.

Yavaş Kapitalizmin Turizm Kentleri: Yavaş Şehir Hareketi

Hız kültürünün yaşam alanlarına yansıyan yönü kentlerin hızlı gelişmesi ve büyümesidir. Sanayileşmeyle birlikte hızlanan kentleşme küreselleşmenin etkisiyle dünya çapında tek standart kapitalist kentleri ortaya çıkarmaya başlamıştır. Yavaş şehirler hareketi bu standartlaşmaya karşı gelişmiştir. Şehirlerin turizm amacıyla metalaştırılmasını hedefleyen küresel eğilimlerle çelişen bir düşünceye dayanır (Nilsson ve diğerleri, 2011: 374). Şehirlerdeki yerelliği koruyup, markalaşmayı sağlamak isterken hızlı değişime dayalı şehir yaşamına karşı çıkar (Taşkın, 2017: 1403). Yavaş şehir hareketi politik alanda da yansımalarını bulmuştur. Birçok yerel yönetim yavaş şehir olmak için politikalar geliştirmektedir. İlk yavaş şehir örnekleri İtalya'da Bra, Orvieto, Greve in Chianti ve Positano gibi yerlerdir. Türkiye'de ilk yavaş şehir örneği 2009 yılında bu hakkı kazanan Seferihisar'dır.

Bu uygulamalar sonucunda dünya çapında bir yavaş şehir ağı ortaya çıkmıştır. Günümüzde Dünya'da 310, Türkiye'de ise 29 yavaş şehir örneği vardır (Cittaslow International, 2026). Bir şehrin yavaş şehir olabilmesi için Cittaslow organizasyonu tarafından belirlenmiş kriterlerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu kriterler; çevre düzenlemeleri, yerli üretim, kentin mekânsal dokusunun korunması, yerel ürünlerin teşviki, yenilenebilir enerji kullanımının teşviki, yerel yeme kültürünün korunması, organik üretim, hava kirliliğini azaltma gibi birçok düzenlemeyi gerektirir (Özmen, Birsen ve Birsen, 2016: 43-44). Bu tür somut öneriler üzerinden adeta yavaş şehir sertifikalarının dağıtılması hem şehirler arasındaki rekabeti arttırmakta hem de sertifika almayı markalaşma rekabetine dönüştürmektedir. Bu rekabet ise yavaş şehir olmayı bir ideal olmaktan çıkararak turist ya da yatırım çekmek için yarışan politikalara dönüştürmektedir.

Bu ideallere karşın yavaş şehirlerin istenilen amaçlara ne ölçüde ulaştığı tartışmalı bir durumdur. Bazı çalışmalar yavaş şehir hareketinin küreselleşmeyle ilişkilerini olumlu değerlendirir. Örneğin Servon ve Pink (2015) yavaş şehir hareketini küreselleşme karşıtı olarak değerlendirmenin doğru olmayacağını İspanya örneğinden hareketle iddia etmektedirler. Onların temel bulgusu yavaş şehir hareketinin küresel ile yerel arasındaki verimli bir etkileşim ortaya koyduğudur. Ancak yavaş şehir hareketi politikaları küresel kapitalist kent ağına uyum yönünde dönüşmektedir. Belirlenmiş temel ilkelerin toplumsal destek gördüğü de tartışmalıdır. Küreselleşmenin olumsuz etkilerine alternatif olma iddiasındaki yavaş şehir hareketine yerel halkın katılımı ya pasif bir tutum şeklinde ya da ekonomik talepler karşılığında olmaktadır (Grzelak-Kostulska, Hołowiecka ve Kwiatkowski, 2011: 191). Karademir (2021: 1240) küreselleşmenin sürdürülebilirliği engelleyen olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmasa bile sorunların çözümüne katkı sağlayacağı sonucuna ulaşmıştır.

Yavaş şehir hareketi moda gibi yayılmaktadır. Yöneticiler yavaş şehirler kurmak için politikalar uygulamaktadır. Yavaş şehirler sakin ve huzurlu yaşamın olduğu turistik yerler olmaya başlamaktadır. Şehirlerin turistik amaçlara araç olması hareketi amacından uzaklaştırmaktadır. Yavaş şehirler yaşam kalitesini arttıran yeni yerleşimler olarak gelişirken turizm açısından çekici yerler olarak sunulmuştur (Coşar, 2014: 229-230). Yavaş hareketinin sürdürülebilir kalkınmaya uygun politikalara yönelmesi ve destinasyon pazarlaması özellikleri kapitalist sisteme uyum sağladığı yönleri ortaya koyar (Werner ve diğerleri, 2020: 4). Yavaş şehirleri eleştirel bir gözle değerlendiren Özmen ve Can (2018) yavaş şehirlerde soylulaşma riski, yerel katılımın az olması, olumlu etkilerin uzun zaman sonunda hissedilmesi ve yerel özelliklerin metalaşması gibi çeşitli problemlere dikkat çekmektedirler. Bu problemlerden özellikle yerel özelliklerin metalaşması sorunu yavaş şehir hareketini temel amacından uzaklaştırabilmektedir. Yerel özelliklerini kullanarak diğer şehirlerle rekabete giren yavaş şehirler turist çekmek, marka şehir olmak gibi amaçlarla küresel kapitalist sisteme entegre olma riskiyle karşı karşıyadır. Bu duruma dikkat çeken Nilsson ve diğerleri (2011: 381-384) yavaş şehir sakinlerinin turistleri bir gelir kaynağı olarak gördüklerini tespit etmişlerdir. Bu etkileşimler yavaş şehirlerin metalaşma riskini kuvvetlendirmektedir. Ak (2017) yerel farklılıklar nedeniyle yavaş şehir hareketinin başarıya ulaşmış bir hareket olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır. Yavaş şehirler küresel kapitalist kültürün turistik amaçları için kullanılmaktadır. Özcan Alp (2024) yavaş şehir uygulamalarını İtalya ile Türkiye örneklerinden hareketle yaptığı inceleme yavaş şehirlerin turizm baskısı altında olduğunu ortaya koymaktadır. Bu karşılaştırma yerel düzeyde yaşam kalitesini arttırma yönündeki etki ile metalaşma arasındaki gerilimi ortaya koymaktadır.

Bu gelişmeler çerçevesinde değerlendirildiğinde yavaş şehir uygulamalarının kapitalizmle bütünleşerek yavaş kapitalizme dönüşmeye başladığı söylenebilir. Sonuç olarak yavaş şehir hareketinin yavaş kapitalizmin turizm mekanlarını inşa eden bir harekete dönüştüğü söylenebilir. Bu doğrultuda yavaş hareketinin temel ilkeleriyle çelişen bu durum yavaş şehir uygulamalarının hareketi kapitalizm lehine dönüştürdüğünü göstermektedir. Yavaş kapitalizm kavramı dönüşümün bu yönünü vurgulaması açısından bu süreci açıklamada işlevsel bir kavramdır.

Sonuç

Günümüzde, kapitalizmin toplumsal sonuçları birçok noktada eleştirilmektedir. Hız kültürü de bu eleştirilen yönlerden bir tanesidir. Bu çalışmanın konusu olan yavaş hareketi modern kapitalist kültürün ortaya çıkardığı hızlı yaşam tarzına karşı çıkan yavaş hareketidir. Yavaş hareketi kapitalist kültüre köklü bir eleştiri sunmaktadır. Hız kültüründe yavaşlığa atfedilen olumsuz anlamlar ve yavaş hareketinin temel ilkeleri düşünüldüğünde yavaş hareketi bütünsel bir bakış açısı da ortaya koymaktadır. Temel eleştiri noktaları hız, kapitalizm ve küreselleşmedir. Kapitalizmin aşırı üretim ve tüketim odağında neden olduğu hız kültürünün küreselleşmesi yerel kültürleri asimile etmekte ve kar odaklı yaşam insanları mutsuz ettiği gibi ekolojik

dengeyi de tehdit etmektedir. Bu gibi istenmeyen sonuçlara karşı çıkan yavaş hareketi bir sosyal hareket olarak dünya çapında yaygınlaşmaktadır.

Hareket küreselleşme, kapitalizm ve aşırı tüketimin neden olduğu hız kültürünü eleştirerek alternatif yaşam tarzları geliştirmeye çalışır. Kültürel bir tepki olarak yerel kültürün korunması öne çıkan amaçlarındandır. Bununla birlikte ekolojik dengeyi korumak için doğa ile bütünleşme de yavaş hareketinin düşüncesinde önemli bir yer tutar. Bu ve benzeri düşünceler yavaş hareketinin küreselleşme ve kapitalizm karşıtı bir düşünceyi savunduğunu gösterir. Yavaş hareketi yerel yemek kültürünü savunan restoranların yaygınlaşmasında ve yavaş şehir örneğinde olduğu gibi şehir politikalarında, minimal yaşam tarzları gibi bireylerin yaşam tarzlarında yansımaları bulunmaktadır. Bu tepkiler kapitalist sistemi dönüştürmeyi, küreselleşmeyi sınırlandırma ve tüketimi azaltmayı amaçlar. Bunların yapılabilmesini de daha yavaş yaşamakla mümkün görmektedir.

Ancak yavaş hareketi köklü eleştirilerine karşın kapitalist tüketim kültürü ve küreselleşmeyle iç içe geçmektedir. Örneğin teknolojiye karşı olmadığı ifade edilir. Ancak teknolojik gelişmeler daha hızlı yaşamayı gerektirmekte, ekolojik riskleri arttırmakta ve yerel kültürleri tehdit eden sonuçlar doğurmaktadır. Bu durumda yavaş hareketi teknolojiye karşı olmakla teknolojiyi kullanma çelişkisiyle karşılaşır. Yavaş hareketinin teknoloji örneğinde olduğu gibi modernliğe, kapitalizme, küreselleşmeye karşı duruşunun tartışılması da gerekmektedir. Yavaş hareketinin modernliğin, teknolojinin ve küreselleşmenin karşısında olmadığı söylemi onu kapitalist tüketim kültürü ile uyumlu olmaya zorlamaktadır. Bu süreçte yavaş hareketinin gündelik yaşamdaki uygulamaları kapitalizmle bütünleşmiş bir tepkiye dönüşmektedir. Bunun sonucunda yavaş hareketi küresel kapitalist sistemi yeniden üretmeye başlamıştır. Bu durumun nedenlerinden biri de yavaş hareketinin bireysel tercihlerle sınırlı kalmasıdır. Küresel kapitalist sistem yavaş hareketinin önerilerini küresel tüketim zincirinin bir parçası haline getirerek yavaş hareketinin sistem karşıtı yönünü zayıflatmaktadır.

Yavaş hareketi sistem karşıtı olmak ile sistemi destekleyen eylemler üretme çelişkisini yaşamaktadır. Bu ikilem, yeni sosyal hareketlerin yüzleşmek zorunda olduğu bir ikilemdir. Yeni toplumsal hareketler sistemi dönüştürmekten çok bireylerin gündelik yaşamlarında değişiklikler sağlamaktadır. Bunun temel nedeni bireyselleşen toplumlarda bireysel kimlik arayışının önem kazanmasıdır. Yaşam tarzı odağındaki bireysel kimlik arayışı kolektif tepkileri azaltmakta ve yeni toplumsal hareketleri kapitalist kültürle bütünleştirmektedir. Bu bağlamda kapitalist sistemin alternatif toplumsal hareketleri bu şekilde kontrol altında tutmaya başladığı söylenebilir.

Bu bağlamda yavaş hareketinin kapitalist kültüre yaptığı eleştirilerin bireylerin gündelik yaşamlarındaki yansımaları sınırlı olmaktadır. Bu sınırlılık yavaş hareketinin talep ettiği köklü değişimleri engellemekte ve yavaş hareketini pasif bir toplumsal harekete dönüştürmektedir. Bu yönüyle yavaş hareketi kapitalist kültüre köklü eleştiriler getirse de onu değiştirmekten çok yavaşlatmaya çalışmaktadır. Yavaş yemek ve yavaş şehir örnekleri bu durumu doğrulamaktadır. Yavaş yeme bir modaya dönüşürken yavaş şehirler turizm kentlerine dönüşmektedir.

Yavaş hareketi küreselleşme, kapitalizm ve tüketim gibi süreçlerle etkileşime girdiğinde yavaş kapitalizme dönüşmektedir. Dahası yavaş kapitalizm hız kültürünü yeniden üreterek yavaş hareketini işlevsizleştirmektedir.

Yavaş kapitalizm kavramı bir toplumsal hareket olarak gelişen yavaş hareketinin kapitalist sistemle karşılaştığında ortaya çıkan gerilimin açıklanmasında yararlı bir kavram olarak önemlidir. Yavaş kapitalizm kavramı kapitalist sistemin yavaş hareketini nasıl dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır. Çünkü dönüşen sistem değil hareketin uygulamaları olmaktadır. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda özellikle yavaş hareketinin bu dönüşümünün niteliğini ortaya çıkaracak araştırmalar yapılabilir. Yavaş kapitalizm kavramı kullanılarak hareketin yıllar içinde yaşadığı dönüşüm ve kapitalist sistemle yaşadığı gerilimler açıklığa kavuşturulabilir. Bu amaçla temel nitel araştırmalar, etnografik araştırmalar, hareketin manifestolarındaki değişimleri inceleyen içerik analizleri, politikalar ve uygulamalar üzerine araştırmalar yapılarak yavaş kapitalizm farklı boyutlarıyla incelenebilir. Yavaş kapitalizm kavramı hareketin kapitalist sistem içinde nasıl bir yer bulduğunun analizine imkân tanımaktadır. Bununla birlikte hareketin kendini değerlendirmesi ve ilkelerine bağlı bir şekilde varlığını sürdürebilmesinin de yolunu gösterebilir.

Kaynakça

- Ak,D.(2017).Yavaş kent hareketi ve Türkiye örnekleri üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 884-903.
- Akman, E. (2018). Türkiye'deki yavaş şehirlerin politika uygulamaları üzerinden bir analiz. *EKEV Akademi Dergisi*, (76), 79-107.
- Ansay, P. (1994). *Le capitalisme dans la vie quotidienne*. Bruxelles: Editions Vie Ouvriere.
- Atilla, N. (2023). *Yavaşla: Sükûnet en büyük lüks*. İzmir: Sakin Kitap.
- Baudrillard, J. (2010). *Tüketim toplumu: Söylenceleri ve yapıları*. (H. Deliceçaylı ve F. Keskin, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2006). *Küreselleşme: Toplumsal sonuçları* (A. Yılmaz, Çev.; 2. bs.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Cittaslow International. (2026). *All the slow cities*. Erişim adresi <https://www.cittaslow.org/citta-slow>
- Coşar, Y. (2014). Yavaş şehir olgusunun kentsel yaşam kalitesi üzerindeki algılanan etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 226-240.
- Demir, M. G. (2018). Yavaş hareketin kentsel ölçekteki yeni yansıması: Cittaslow. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(4), 203-210.
- Ertaş, Ç. (2024). Tasting politics? The relationship between neoliberalism, political consumerism, and the slow food movement. *Journal of Tourismology*, 10(2), 195-205.
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin sonuçları* (E. Kuşdil, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Gottschalk, S. (1999). Speed culture: Fast strategies in televised commercial ads. *Qualitative Sociology*, 22(4), 311-329.
- Grzelak-Kostulska, E., Hołowiecka, B. ve Kwiatkowski, G. (2011). Cittaslow International Network: An example of a globalization idea? In *The scale of globalization: Think globally, act locally, change individually in the 21st century* (ss. 186-192). Ostrava: University of Ostrava.
- Güven, E. (2011). Yavaş güzeldir: Yavaş yemek'ten yavaş medya'ya hızlı tüketime dair bir çözüm önerisi. *Selçuk İletişim*, 7(1), 113-121.
- Honoré, C. (2008). *Hız çılgınlığına başkaldıran yavaşlık hareketi* (E. Gür, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 2004)
- Johnston, J. ve Baumann, S. (2007). Democracy versus distinction: A study of omnivorousness in gourmet food writing. *American Journal of Sociology*, 113(1), 165-204.
- Karademir, N. (2021). Andırın'ın yavaş şehir (Cittaslow) potansiyelinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(12), 1223-1244.
- Karakurt Tosun, E. (2013). Yaşam kalitesi ekseninde şekillenen alternatif bir kentsel yaşam modeli: Yavaş kentleşme hareketi. *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 32(1), 215-237.
- Keskin, E. B. (2012). Sürdürülebilir kent kavramına farklı bir bakış: Yavaş şehirler. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), 81-99.
- Kinley, A. (2012). Local food on a global scale: An exploration of the international slow food movement. *Journal of Integrated Studies*, 3(1), 1-14.
- Leitch, A. (2013). Slow food and the politics of pork fat: Italian food and European identity. *Journal of Anthropology*, 68(4), 437-462.
- Mayer, H. ve Knox, P. L. (2006). Slow cities: Sustainable places in a fast world. *Journal of Urban Affairs*, 28(4), 321-334.
- Miele, M. (2008). CittàSlow: Producing slowness against the fast life. *Space and Polity*, 12(1), 135-156.
- Misleh, D. (2022). Moving beyond the impasse in geographies of 'alternative' food networks. *Progress in Human Geography*, 46(4), 1028-1046.
- Nilsson, J.-H., Svärd, A.-C., Widarsson, Å. ve Wirell, T. (2011). Cittàslow eco-gastronomic heritage as a tool for destination development. *Current Issues in Tourism*, 14(4), 373-386.
- Numanoğlu, E. ve Güçer, E. (2018). Yerel halk açısından yavaş şehir akımı algısı: Perşembe örneği. *Journal of Multidisciplinary Academic Tourism*, 3(2), 11-22.
- Özcan Alp, G. (2024). Cittaslow through the lens of sustainable urban development: A comparative analysis of Italy and Türkiye cases. *Regional Studies, Regional Science*, 11(1), 256-270.
- Özmen, A. ve Can, M. C. (2018). Cittaslow hareketi'ne eleştirel bir bakış. *Planlama*, 28(2), 91-101.
- Özmen, Ş. Y., Birsen, H. ve Birsen, Ö. (2016). Yavaş hareketi: Çevreden kültüre hayatın her alanında küreselleşmeye başkaldırı. İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi), 1(2), 38-49.
- Özür, N. K. (2016). Sakin şehir/Cittaslow hareketi ve yerleşme coğrafyası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 151-157.

- Petrini, C. ve Padovani, G. (2012). *Slow food devrimi* (Ç. Ekiz, Çev.). İstanbul: Sinek Sekiz Yayınevi. (Orijinal yayın tarihi, 2005)
- Pink, S. (2008). Rethinking contemporary activism: From community to emplaced sociality. *Ethnos*, 73(2), 163-188.
- Ritzer, G. (2014). *Toplumun McDonalddlaştırılması: Çağdaş toplum yaşamının değişen karakteri üzerine bir inceleme* (Ş. S. Kaya, Çev.; 3. bs.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Rosa, H. (2022). *Yabancılaşma ve hızlanma* (B. Konuk, Çev.). İstanbul: Albaraka Yayınları.
- Sağır, G. (2017). From tradition to globalization: Slow food and cittaslow movements. *The Journal of Social Science*, 1(2), 50-59.
- Schneider, S. (2008). Good, clean, fair: The rhetoric of the slow food movement. *College English*, 70(4), 384-402.
- Servon, L. J. ve Pink, S. (2015). Cittaslow: Going glocal in Spain. *Journal of Urban Affairs*, 37(3), 327-340.
- Simonetti, L. (2012). The ideology of slow food. *Journal of European Studies*, 42(2), 168-189.
- Slow Food. (1989). *Slow food manifesto: International movement for the defence of and the right to pleasure*. Erişim adresi <https://www.slowfood.com/wp-content/uploads/2023/10/slow-food-manifesto.pdf>
- Slow Food. (2026). *Slow food strategy: An urgent call to slow down*. Erişim adresi https://www.slowfood.com/wp-content/uploads/2023/10/slow-food-about-us_call-to-action_ENG.pdf
- Şimşek, Ü. (2016). *Sade hayat*. İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.
- Taşkın, D. (2017). Hızlı dünyada sürdürülebilir mekânlar: Sakin kentler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1399-1412.
- Thompson, C. J. ve Kumar, A. (2021). Beyond consumer responsibilization: Slow food's actually existing neoliberalism. *Journal of Consumer Culture*, 21(2), 317-336.
- Tomlinson, J. (2007). *The culture of speed: The coming of immediacy*. London: SAGE Publications.
- Urry, J. (2015). *Mekânları tüketmek* (R.Öğdül, Çev.; 2. bs.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ünal, M. ve Zavalısız, Y. S. (2016). Küreselleşme karşıtı bir hareket: Yavaş hareketi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 889-912.
- Werner, K., Griesse, K. M. ve Bosse, C. (2020). The role of slow events for sustainable destination development: A conceptual and empirical review. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(11-12), 1-19.
- Yurtseven, H. R. (2007). *Slow food ve Gökçeada: Yönetmelik bir yaklaşım* (2. bs.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yurtseven, H. R., Kaya, O. ve Harman, S. (2010). *Yavaş hareketi*. Ankara: Detay Yayıncılık.